

یاللی ایزلری

(آذربایجان - ماکی بؤلگه سینده توپلو اویناملار)
(رقه های دسته جمعی آذربایجانی در منطقه ماکو)

یازار : بهمن نصیرزاده (آراز)

موسیقی تنظیمی : شهرام تهمورثی

سومر نشر

۱۳۹۷

سرشناسه	: نصیرزاده، بهمن، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: یاللی ایزلری: (آذربایجان - ماکو بؤلگه سینده تۇپلو اوینامالار) (رقصهای دسته جمعی آذربایجانی در منطقه ماکو) / بازار بهمن نصیرزاده (آراز).
مشخصات نشر	: تبریز: سومر نشر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۰ ص.
شابک	: 978-600-8788-27-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: ترکی.
موضوع	: رقص محلی آذربایجانی
موضوع	: Folk dancing, Azerbaijani
موضوع	: موسیقی رقص -- ایران
موضوع	: Dance music -- Iran
موضوع	: موسیقی آذربایجانی -- پارتیسیون
موضوع	: Music, Azerbaijani - Scores
رده بندی کنگره	: GV ۱۷۰۳ / ۱۳۹۷
شناسه افزوده	: تهمورثی شهرام، ۱۳۶۶، تنظیم موسیقی
رده بندی دیوبی	: ۳۱۹۴۳۶۱ / ۱۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۴۳۷۱

نام کتاب	: یاللی ایزلری (رقصهای دسته جمعی آذربایجانی در منطقه ماکو)
بازار	: نصیرزاده بهمن (آراز)
تنظیم موسیقی	: تهمورثی شهرام
لیتوگرافی، چاپ و صحافی	: اولدوز
نوبت چاپ	: چاپ اول، ۱۳۹۷
تیراژ	: ۵۰۰ جلد
قطع و تعداد صفحه	: وزیری، ۱۷۰ صفحه
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۸۸-۲۷-۰
مرکز پخش	: تبریز، انتشارات سومر نشر، ۰۹۱۴۳۱۱۲۶۸۰، ماکو: ۰۹۳۳۵۰۲۰۵۵۲
بها	: ۱۸۰۰۰ تومان

(تصویر روی جلد: نقش یاللی های باستانی بر روی صخره های قوبوستان، تصویر پشت جلد: نمونه ای از یاللی های جدید).

یاللی نین دیری (۱۵)، دونیارقص گونو (۱۸)، آذربایجان یاللی سی (۱۹)، یاللی نین یارانیش ندنی و باشلانیقچی (۲۰)، اتیمولوژی (۲۴)، فولکلور رقصلرین یارارلاری (۲۹)، آذربایجاندا رقصلرین، کؤک اساسلاری (۳۰)، یاللی لارین اویناما تورلری (۳۱)، توی قایدالاری (۴۳)،

ایکینجی فصل: بؤلگه ده یایقین یاللی نوعلاری، یاللی لارین سؤز و نُت لاری، تک آباق ۵۰

آ. شیرین نار، اغاجی یام (۴۹)، عباس کندینه (۵۰)، آغ دیزه نین تیکانلاری (۵۲)، عسگر علی لای- لای (۸۳)، آشم (۵۴)، بللی ها بللی (۵۵)، بولبول باغی (۵۶)، چال پاپاق اوغلان (۵۸)، چینار آ. اجه (۵۹)، چین اوغلان (۶۰)، چینی چایدان (۶۱)، دیلبر وارا دیلبر (۶۲)، گجوتدو (۶۳)، گل بری (۶۴)، کورت قیزی (۶۵)، لالام سنی (۶۶)، ماکیدان بزرگانا (۶۷)، ملنگو (۶۸)، نار دیرین سما شیرین (۶۹)، نار یتمه (۷۰)، او ترلان (۷۱)، اوولادیلار (۷۲)، قالاچا (۷۳)، قورباغا (۷۴)، شام انالی مام انللی (۷۵)، ساری چکمه لی قیز (۷۶)، ساری زنگانا (۷۷)، سمرقندی بخار (۷۸)، شیق شیق بیلرزیک (۷۹)، شکی شیروان (۸۰)، شنش رنگی (۸۱)، خان تنمیر (۸۲)، تنز (۸۳)، تویونا قوربانام (۸۴)، خان باغیندا (۸۶)، یاسمن (۸۷)، خویلو (۸۸)، خوی دیزه سینه (۸۹)،

۲-۲- یاللی نوعلاری: اوچ آباق ۹۰

عربم (۹۰)، آی مرجانلار (۹۱)، اریک آغاجی (۹۲)، اگلنمز (۹۳)، بادام بادی (۹۴)، بال آغزیما یار (۹۴)، بگ انتظار دی (۹۶)، بیر یاریم (۹۷)، بودو نینیم (۹۸)، دیلیم سلیم (۹۹)، دینقیلی سماوار (۱۰۰)، گو موش کمر (۱۰۱)، قیچیلری دینگیلده سین (۱۰۲)، اوی قیزلار ناز ائله مه (۱۰۳)، قاراخان (۱۰۴)، قارداشلاری خیردا جادیر (۱۰۵)، قیز بیر یانا بیر یانا (۱۰۶)، شاققیر شو ققور اوغلان (۱۰۷)، شوتون سووی (۱۰۸)، تویدان گلنلر (۱۰۹)، زر زینگیلر (۱۱۱)،

داد قارا تئل اليندن (۱۱۲)، دينقيلي قيز (۱۱۳)، ايكي يانليدان (۱۱۴)، كوشگيلن گل (۱۱۵)،
 لاجين (۱۱۶)، صنم (۱۱۷)، ور يثريمز (۱۱۹)، ييرقالان يار (۱۲۰)، قيز خالين گوردوم (۱۲۲)،
 ۱۲۳ ۴-۲ ياللى نواعلارى : ديگر ياللى لار

حكيم آلى (۱۲۳)، هر ائلى (۱۲۴)، هسلىنقو - اسقو (۱۲۵)، ناقيشينا (۱۲۶)، ناي ناي
 (۱۲۷)، نوبار - نوبار (۱۲۸)، اوغلانلار آتاني قيزلار آتاني (۱۲۹)، اوچولار (۱۳۰)، او
 آمان (۱۳۱)، قيز قالا كندى (۱۳۲)، قويماين قويماين (۱۳۳)، توولاما (۱۳۴)، يئلليم جان
 (۱۳۶)، يار دؤنه (۱۳۷)، يئل پزه (۱۳۸)،

۱۳۹

۵-۲ سؤز ياللى لار

خيرداجا (۱۳۹)، يار - يار گنه شيرنيم او (۱۴۰)، آي آنا ائوين سوپور (۱۴۰)، خانيم
 خانيم خان عمي (۱۴۱)، گيرديم قابى بالادان (۱۴۲)، نيننايم (۱۴۳)، اوقيزين آناسى
 (۱۴۴)، آخ نه ديم (۱۴۵)، ماللى - ماللى دوزولسون (۱۴۶)، خان تئمير پاشا - آغا (۱۴۷)، سيز
 وئرين بيزيم گلىنى (۱۴۸)، گيلوم اندى (۱۴۹)، دؤنه - دؤنه دؤندن اولدوم (۱۵۰)، يئرى ها
 يئرى ها (۱۵۱)، من چيره دن گليرديم آتدا قار اوستومه (۱۵۲)، سارى قوون (۱۵۳)،

۱۵۴

۶-۲ ماكي دا چاغداش بسترلر

اوين يار (۱۵۴)، رحم ائيله (۱۵۶)، رويلا (۱۵۷)، يار گلد (۱۵۸)، يئرى - يئرى جئيران
 (۱۵۹)، سارى تئل (۱۶۰)، يار گلدى (۱۶۱)،

۱۶۲

۷-۲ سؤز سوز ياللى لار

ناره، سليمانى (۱۶۲)، تئمير پاشا، توي جينار (۱۶۳)، بندى، دئ كولم ناي ناي (۱۶۴)،
 دره - دره، ناره جان، ناريم (۱۶۵)، قايتار اوغلان، ترسه گولوم، اوچ دنه دويمه (۱۶۶)،

۱۶۸

قايناقلار

پیشگفتار (فارسی)

رقص‌های دسته جمعی آذربایجانی از سری رقص‌های فولکلوریک است که از نسلی به نسل بعدی منتقل و در این پروسه توسعه یافته و شکل گرفته است. می‌توان گفت بخشی از این رقص‌ها در اصل جزء مراسم کارهای روزمره مثل چیدن محصول ویا پرورش دام ویا مراسم عقیدتی مذهبی یا جزئی از آمادگی‌های جنگی و دفاعی و سلامتی بوده‌است

انسانهای اولیه که بصورت دسته جمعی و طایفه ای زندگی میکردند نیازهای اساسی خود مانند بقا، خورد و خوراک، مسکن و... را نیز دسته جمعی تامین میکردند. یکی از این نیازها تامین غذا و شکار کردن بود. این شکار به این صورت انجام میگرفت که قشر جوان و چالاک ایل چه زن و چه مرد باهم به شکار میرفتند. و پس از موقعیت یابی و یافتن شکار، با ایجاد سرو صدا شکار را محاصره کرده و به پای کوه رم میدادند. و در نقطه‌ای که شکار راه فرار نداشت توسط اهل قبیله شکار میشد سپس آتشی پیا پیا کرده، شکار را ذبح کرده میبختند و میخوردند. بعد به پاس این موفقیت و شکرانه از طبیعت، دور همان آتش دست در دست هم به شادی و پایکوبی میرداختند. که این مرحله از مراسم را در تصاویر غارها و صخره ها (مثل قوبوستان) نیز میتوان یافت. بعد ها با پیشرفت نیروها، تولیدی و گسترش دامداری و کشاورزی این نوع رقص گسترش یافته و تنوع زیادی پیدا می کنند. در حال حاضر در آذربایجان رقص‌های یاللی در مجالس عروسی و جشنها و در گردشهای تفریحی استفاده می گردد، همچنین در جمهوری آذربایجان این نوع رقصها علاوه بر اینکه در مجالس عروسی رقص و در گردشهای تفریحی رواج دارد در برگزاری برنامه‌های ورزشی و گردهمایی‌های ملی نیز به وفور استفاده می‌شود.

از نظر ریشه شناسی کلمه یاللی یک کلمه قدیمی تورکی می باشد، کلمه یال در زبان سومریان به شکل «زالاق، زال» و به معنی زبانه آتش بکار می رفت، این کلمه در دیوان لغات تورک : به شکل «یال، یالغ، ییل»، و به معنی یال اسب، و در سنگلاخ، لغتنامه تورکی زمان نادرشاه افشار به شکلی «یالی» و به معنی یال اسب ویا قصر و سرای ساخته شده در کنار دریا بکار می رفت. ضمنا در تورکی قدیم، فعل یالماق به معنی سوختن و شعله ور شدن، بود، و کلمه یال نیز

شعله های زبانه مانند آتش را نشان میداد، می توان گفت کلمه یول تورکی به معنی راه، و کلمه ییلدیز ویا اولدوز به معنی ستاره (با نورهای زبانه دار) نیز با این کلمه هم ریشه باشد، این کلمه در شکل یاللی نیز، هم معنی با لغت قدیمی، زبانه ی بلند آتش مانند انسانی را نشان می دهد که صف بسته و بصورت دسته جمعی رقص می کنند، یال ریشه کلیه کلماتی مثل یاللی، یالمان ویا جالمان و جلمان می باشد، پسوند لی و مان از پسوندهای رایج زبان تورکی می باشد (مثل خاللی: خالدار، وارلی: ثروتمند، ویا دیرمان: آسیاب، قوجامان: محتشم، اوزمان، متخصص: ایشان: چاق، و اویرتمن: معلم).

کتاب حاضر حاصل سالها تلاش بی وقفه آقای بهمن نصیرزاده می باشد، ایشان توانسته است با تفحص و پرس و وای میدانی، مجموعه بی نظیری از ادبیات شفاهی و موسیقایی منطقه کوچکی از آذربایجان را در محدوده شهرهای ماکو، شوط، پلدشت و چالدران، بصورت مدون جمع آوری نماید. مثلاً این مجموعه حاضر تنها بخشی از خزانه عظیم رقصهای محلی می باشد ولی کار بسیار مهمی در این راه را تا می باشد.

چنین مجموعه هایی از چند جهت ارزشمند است. اولاً موجب شناخته شدن ادبیات شفاهی و موسیقایی مردم آذربایجان می شود و ثانیاً این آثار فولکلوریک را از باد خزان و از نسیان زمانه محفوظ می دارد و از همه مهمتر نشاندهنده ی غنا و تنوع عظیم فولکلور مردم می باشد. امید است مجموعه حاضر کمک شایانی در راستای شناختن چنین رسم و سنتهای مردم آذربایجان باشد و در عین حال راهنما و نمونه ای باشد تا دیگر علاقه مندان را نسبت به جمع آوری چنین رسم و سنتها ویا موارد مشابه سوق دهد.